

mateja valentinčič

35 mm, barvni, 90 min

producent Emotionfilm in RTV Slovenija, Video produkcija Kregar **režija** Metod Pevec
scenarij Metod Pevec **fotografija** Žiga Koritnik **glasba** Aldo Kumar **montaža** Janez Bricelj
igrajo Polona Juh (Duša), Marijana Breclj (Vanda), Saša Tabaković (Jaša), Robert Prebil (Ljubimec), Zlatko Šugman (dedek), Tijana Zinajić, Jožica Avbelj, Andrej Nahtigal, Primož Petkovšek

Pod njenim oknom ni velik film, je pa pomemben film, sploh v okviru sodobne slovenske kinematografije. Iz več razlogov. Prvič, končno se nam je zgodil klasični, *mainstreamovski* pripovedni film z aktualno zgodbo, karakterizirajočimi dialogi, predvsem pa z dramaturško izdelanostjo, ki vključuje vsem znan, a v slovenskem filmu doslej težko dosegljiv standard: močan identifikacijski potencial, verodostojnost situacij, likov in njihovih medsebojnih odnosov, suspenz, inteligenten zaplet in povrhu še niti najmanj deprimirajoč, celo optimističen razplet. Skratka, lep, v vseh segmentih dodelan film, vsebinsko privlačen, s pravim izborom igralcev, ki mu dajejo življenje, in z uravnovešenim ritmom, v katerem je čutiti zrelo, suvereno režijsko roko.

V nasprotju s tem smo v zadnjih letih videli kar nekaj slovenskih filmov, ki so se trudili z realizmom, ne da bi dosegli kakršen koli estetski učinek. Vedno jim je nekje zmanjkalo. Mednje lahko uvrstimo tako Pevčev prvenec, abstraktno melodramatično *Carmen* (1996), ki bi s svojo fatalnostjo bolj sodila v kakšno drugo stoletje ali pač v pogrošno literaturo, kot Šmidovo *Brezno* (1997), ki mu za kritiko katolištva na slovenskem podeželju ni pomagal ne napol žanrski okvir psihološke drame/groznjivke niti dejstvo, da naj bi se zgodba dogajala v sedemdesetih letih. V isto kategorijo filmov, ki trpijo zaradi sindroma "kot (slaba) knjiga berljivega scenarija" sodita tudi Zupaničeve *Barabe* (2001), ki za tezo o tragiki mladostniške delikventnosti potrebuje osladno predzgodbo o "Janku in Metki" iz popravne doma, in najnovejši primerek – tu bom najbolj ostra in heretična – Kozoletovi *Rezervni deli* (2003), ki niti s produkcijskim sijajem niti z izjemnim Petrom Musevskim ne morejo prikriti v oko bijočega dejstva, da so bili narejeni za stereotipni zahodnjaški pogled povprečnega festivalskega selektorja na Vzhodno Evropo.

Drugič. Tisto, kar navdušuje pri filmu *Pod njenim oknom*, je avtorjeva nepretencioznost pri izbiri tematike, majhne zgodbe o ljubezni, in način, kako je z minimalnimi sredstvi, s premišljenim scenarijem in nadaljnimi odločitvami iz razpoložljivega iztisnil maksimum čisto pravih emocij. Malo slovenskih režiserjev zna tako dobro režirati čustva kot Metod Pevec. Kar smo pravzaprav videli že v tisti sceni v *Carmen*, ko naslovna junakinja pomaga umreti svoji bolni in zavrženi materi. Ni čudno, da sta v obeh njegovih celovečercih tako Nataša Barbara Gračner kot Polona Juh nemudoma dobili nagradi kot najboljši igralki. V slovenski kinematografiji so bili ženski liki vedno zapostavljeni, nekako v drugem planu, kot da imajo njihova življenja premalo eksistencialne globine, da bi se okrog njih lahko spletale filmske zgodbe.

Če pustimo ob strani Slakovo *Evo* (1983) in Jurjaševičeve *Ljubezni Blanke Kolak* (1987), se zdi, da poleg Pevčevega *Pod njenim oknom* obstajajo zgolj trije relevantni filmi, v katerih je glavna junakinja ženska: to so Pretnarjeva *Lažnivka* (1965), Klopčičeva Karolina Žašler (*Vdovstvo Karoline Žašler*, 1977) in seveda Čapova *Vesna* (1953), ki je obenem tudi eden najpopularnejših slovenskih filmov sploh. Film, kakršnih imamo v naši filmski zgodovini premalo. Film, ki dokazuje, da popularno ni nujno populistično. Film predvsem kot sredstvo za pripovedovanje zgodbe, vendar pripovedovanje z občutkom, taktom, s pripovedno spretnostjo, ki površini, klišejem, zmoro dati težo življenja, čustev, ki potegnejo gledalčev interes, ga zvbijajo v identifikacijski odnos. Torej film, kakršnih je Holivud v boljših časih producirjal na tone ... In film, kakršnega smo Slovenci od nekdaj zavidali našim epsko, dramsko in žanrsko, zlasti komedijsko nadarjenim južnim bratom. Slovenski film je imel svoj modernizem in artizem, klasični pripovedni film pa mu nikoli ni šel dobro od rok, kar se mu pozna še danes, tako v pozitivnem

kot negativnem smislu. V negativnem smislu žal tako, da mu še vedno manjka gledalcev. Zato je Pevčev *Pod njenim oknom*, upam vsaj, potencialna uspešnica, vsekakor pa korak v smeri krepitev samozavesti mladega slovenskega filma.

Tretjič. Pri tem ni zanemarljivo, da *Pod njenim oknom* obdeluje zelo aktualno zgodbo. Osamljenost in iskanje ljubezni sta v današnjem svetu univerzalni, ne le tipično ženski temi. Pevc ju je utelesil v Duši, tridesetletnici, ujeti v neosrečujoče razmerje s poročenim moškim, ki se ji nekega dne začenja dozdevati, da jo nekdo zasleduje in celo vdira v njeno stanovanje. Tu se začne klasični suspenz, stopnjevanje napetosti, ko je gledalec v dvomih, ali je ženska zgolj depresivna, na drogah ali postaja paranoična. Lepota te zgodbe, ki jo Pevc pripoveduje tako "naravno", tekoče, elegantno, skoraj me mika, da bi rekla "narusejevsko", v pretežno statičnih kadrih, znotraj katerih daje prostor ekspresivnosti igralcev, je zlasti v tem, da se – presenetljivo – z enako intenzivnostjo nadaljuje vse do konca tudi po "razkritju storilca". Kar je seveda stvar izvrstnega scenarija, ki je tako konsekventno speljal žanr romantične drame, da je estetsko prerasel TV okvir, čeprav se bo na malem ekranu gledal, kot da bi bil ustvarjen zanj. S takšno dopadljivostjo, ki ni niti malo plehka in banalna, ker ima substanco, saj premore tako eksistenčno občutljivost kot formalno-vsebinsko celovitost, se ne more pohvaliti veliko filmov ... OK, strinjam se, da je *Pod njenim oknom* daleč od mojstrstva tipa Kieślowskega in realizma *Kratkega filma o ljubezni* (Krotki film o milošci, 1988), vendar nima po drugi strani tudi nič skupnega z vsečnostjo Vinčijevega prvenca *Babica gre na jug* (1992) ali Košakovega *Outsiderja* (1996). Zato pa je Pevčev film dobro povedana zgodba za današnji čas, z občudovanja vrednim obrtniškim "štihom" in s prepoznavnim avtorskim pridihom: zdi se, da so ženske v novem slovenskem filmu dobile svojega režiserja. Končno! •

Za tabo je Carmen, tvoj celovečerni prvenec, ki ga kritiki nis(m)o najbolj prijazno sprejeli, čeprav je že nakazoval smer in zametke tvojih režijskih vrlin. Že Nataša Barbara Gračner je na festivalu v Valladolidu dobila nagrado za najboljšo igralko ... Mene pa zanima, kaj je tisto, česar si se naučil kot režiser, in tisto, kar si spoznal v tem času – od filma *Carmen* do *Pod njenim oknom*?

Ta odgovor bi bil lahko dolg sedem let, ker se v sedmih letih s človekom dogaja marsikaj. Ko sem končal *Carmen* in potem, ko sem doživel vse reakcije, domače in tuje – čeprav moram reči, da so ga gledalci lepo sprejeli, predvsem pa je bil zelo lepo sprejet na tujem –, sem spoznal, kako smo bolj občutljivi do lastnega filma, natančneje do filma v lastnem jeziku, da je senzibilnost percepcije precej bolj prefinjena, bolj ostra. Odkrito povedano, v teh sedmih letih, o katerih govoriva, sem prebolel kar težko krizo, leta dvoma, a sem znal iz vseh teh odzivov izvleči bistveno; mislim, da sem se skozi delo pri dokumentarnih filmih, pri marketinških filmih in skozi pisanje literature precej naučil. Kaj je tisto, kar sem se naučil, je spet zapleteno ... Ampak glavna stvar je gotovo distanca do lastnega dela, distanca do lastne besede. To je krut kriterij. Pri *Carmen* sem gotovo še bil v fazi ... ne narcisoidnosti, temveč pomanjkanja distance, kar je dobro, v kolikor to daje osnovno erotično energijo ustvarjalnemu delu, hkrati pa lahko prinese tudi izgubo orientacije. Po drugi strani je bil scenarij za *Pod njenim oknom* boljši, bolj temeljito premišljen, v njem so že bili vzpostavljeni varovalni mehanizmi, ni bilo toliko nevarnosti, da bi zapadel v nek absolutni sentiment ... Že v scenariju so bile postavljene varovalke, ves ta humor, ironija. Neko blaženje osnovne romantično komedijske drže.

Janez Lapajne, predsednik strokovne žirije na Festivalu slovenskega filma v Celju, je povedal, da je bila